

Sygn. akt I ACa 1666/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj (spr.)
Sędziowie:	SSA Władysław Pawlak SSA Marek Boniecki
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 11 maja 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. Ł. i I. Ł.

przeciwko (...) Bankowi Spółdzielczemu w K.

o ustalenie

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. akt I C 528/11

1. oddala apelację;

2. nie obciąża powodów kosztami postępowania apelacyjnego i kasacyjnego;

3. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie na rzecz adwokat A. R. kwotę 15.498 zł (piętnaście tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt osiem złotych) w tym 2.898 zł podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym.

I ACa 1666/14

UZASADNIENIE

Powodowie M. Ł. i I. Ł., w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu pozwu (pismo z dnia 7 października 2010 r, k. 51-53) domagali się ustalenia nieważności umowy o kredyt zawartej z pozwanym w dniu 23 marca 1993 r.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że w dniu 12 listopada 1991 r. zawarli z pozwanym umowę o kredyt nr(...). Wierzytelność wynikająca z powołanej umowy miała podlegać wykupowi ze środków Państwowego Funduszu (...) (**dalej Fundusz**) za pośrednictwem pierwszego (...) Banku S.A. w L. (**dalej Bank (...)**), w celu pomocy w spłacie zadłużenia. Stosownie do obowiązujących zasad wykupu wierzytelności tego rodzaju, w razie gdy wykup wierzytelności nastąpić miał za kwotę stanowiącą równowartość 85 % i więcej wartości nominalnej, wykupowi podlegała cała wierzytelność. Jedynie w przypadku, gdy wierzytelność została zakwalifikowana do wykupu poniżej 85 % nominalnej wartości dopuszczalna była możliwość spłaty przez dłużnika bankowi kredytującemu na wspólnie uzgodnionych warunkach różnicy. Wierzytelność pozwanego Banku w stosunku do powodów wynikająca z umowy z dnia 12 listopada 1991 r. zakwalifikowana została do wykupu w wysokości 85% jej nominalnej wartości wobec czego podlegała wykupowi w całości, doszło nadto faktycznie do jej przejścia przez Bank reprezentujący Fundusz. W stosunku do powodów wierzytelność wygasła, co jednoznacznie stwierdza §4 umowy zawartej w dniu 24.03.1993 r. przez Bank pozwany i Bank funduszowy. Okoliczność, iż wykup wierzytelności nastąpił za kwotę stanowiącą równowartość 85 % jej nominalnej wartości stwierdzona została również jednoznacznie stosownym certyfikatem wystawionym przez pozwanego w dniu 30 września 1992 r. i potwierdzona została następnie pismem Agencji (...) z dnia 29 marca 1995 r.

Oznacza to, że brak było podstaw do zawarcia spornej umowy, nadto doszło do tego w sytuacji na skutek wykorzystania przez pozwanego trudnej sytuacji powodów i ich obawę, że nie dojdzie do wykupu wierzytelności przez Fundusz. Ponadto powodom nigdy nie została wypłacona kwota kredytu wynikająca z umowy. Sprawia to, że umowa pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego i z tej przyczyny, stosownie do art. 58 §2 k.c., jest nieważna.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 8 listopada 2012 r. oddalił powództwo.

Rozstrzygnięcie powyższe zostało poprzedzone następującymi, niespornymi, ustaleniami faktycznymi.

Strony zawarły w dniu 12 listopada 1991 r. umowę o kredyt średnioterminowy w kwocie 1.500.000,00 (starych) zł (w2 istocie była to kwota 1 500 000 000,- starych złotych) z przeznaczeniem na zakup i adaptację obiektu masarni, w ramach prowadzonej przez powoda rolniczej działalności gospodarczej pod firmą P.H.P. (...) M. Ł. w D.. Termin spłaty kredytu określony został na dzień 30 listopada 1994 r. Wierzytelność wynikająca z powołanej umowy podlegać miała wykupowi, ze środków Państwowego Funduszu(...) (...) za pośrednictwem (...) Banku S.A. w L. (tzw. banku funduszowego) – w ramach dyspozycji środkami Funduszu na podstawie przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1992 r. w sprawie zasad funkcjonowania oraz źródeł zasilania Funduszu (...) (Dz. U. z 1992 r., nr 49, poz. 222 z późn. zm.) w celu pomocy powodom w spłacie zadłużenia poprzez udzielenie dalszego kredytu na preferencyjnych warunkach. Stosownie do obowiązujących w tym zakresie zasad wykupu wierzytelności tego rodzaju w razie gdy wykup wierzytelności nastąpić miał za kwotę stanowiącą równowartość 85 % i więcej wartości nominalnej (obejmującej kwotę kapitału i odsetek), wykupowi podlegała cała wierzytelność. W przypadku gdy wykup wierzytelności następował poniżej 85 % nominalnej wartości dopuszczalna była możliwość spłaty przez dłużnika bankowi kredytującemu – na wspólnie uzgodnionych warunkach – różnicy między proponowaną przez Bank stopą wykupu, a wartością nominalną wierzytelności. Pozostała do wykupu część wierzytelności mogła być także wykupiona przez bank funduszowy wg 100% jej nominalnej wartości. Decyzję odnośnie ustalenia stopy wykupu podejmował bank funduszowy na podstawie własnej oceny wartości wierzytelności.

W dniu 24 marca 1993 r. zawarta została przez pozwanego i Bank (...) umowa cesji wierzytelności pozwanego w stosunku do powodów wynikającej z umowy z dnia 12.11.1991 r. za kwotę 1.526.316.700,00 (starych) zł. W dniu 23.03.1993 r. zawarta została pomiędzy stronami sporna umowa o kredyt średnioterminowy na kwotę 663.106.600,00 (starych) zł wraz z odsetkami stanowiącą równowartość 16 % wartości nominalnej wierzytelności w tej dacie.

Pismem z dnia 02 stycznia 1995 r. powodowie złożyli pozwanemu oświadczenie o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli w przedmiocie zawarcia spornej umowy, powołując się na błąd wyrażający się brakiem świadomości, iż przystępując do spornej umowy winni liczyć się z obowiązkiem zapłaty jakichkolwiek należności wynikających z umowy z dnia 12 listopada 1991 r. wobec faktu, iż w wyniku umowy, zawartej przez pozwanego i Bank

(...), dojsć miało do zwolnienia ich w całości ze zobowiązania wynikającego z umowy o kredyt z dnia 12 listopada 1991 r. Powodowie wskazali nadto, że do złożenia przez nich oświadczenia o przystąpieniu do spornej umowy doszło pod wpływem bezprawnej groźby pozwanego polegającej na wskazaniu, iż odmowa jej zawarcia spowoduje wszczęcie w stosunku do powodów postępowania egzekucyjnego co do należności wynikających z umowy o kredyt z dnia 12 listopada 1991 r.

Przed Sądem Okręgowym w Krakowie, do sygn. akt IC 189/99, toczyło się postępowanie z powództwa powodów przeciwko pozwanemu o ustalenie nieważności spornej umowy jako sprzecznej z art. 27 ówczesnie obowiązującej ustawy z dnia 31.01.1989 r. Prawo bankowe (t. j. Dz. U. z 1992 r., nr 72, poz. 359 z późn. zm.) oraz z powodu powołanych wad oświadczenia woli powodów. Prawomocnym wyrokiem z dnia 12.10.1999 r. powództwo zostało oddalone.

W toku postępowania w niniejszej sprawie doszło do zbycia przez pozwanego Bank wierzytelności wynikającej ze spornej umowy.

Sąd Okręgowy ustalił ponadto, że stopa wykupu wierzytelności wynikającej z umowy z dnia 12.11.1991 r. ustalona została na 85%. Kwota 1.526.316.700,00 (starych) zł stanowiła równowartość 85 % wartości nominalnej wierzytelności wyliczonej na dzień 30 września 1992 r. W tej też wysokości poświadczona została przez pozwanego na podstawie ksiąg Banku tzw. certyfikatem wydanym w dniu 30 września 1992 r. w ramach procedury wykupu wierzytelności. Zgoda na dokonanie wykupu wierzytelności, udzielona przez władze Funduszu i Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, obejmowała co prawda wykup wierzytelności wg stopy 85 % jej wartości nominalnej, jednakże za powołaną w zezwoleniu kwotę, za którą doszło następnie do wykupu wierzytelności przez (...) Bank S.A. w L. na podstawie umowy zawartej z pozwanym w dniu 24 marca 1993 r. Kwota ta w dniu zawarcia umowy z dnia 24 marca 1993 r. stanowiła równowartość już tylko 84% nominalnej wartości wierzytelności wobec czego wierzytelność podlegała wykupowi jedynie do wysokości tej wartości. Nie budzi przy tym wątpliwości, iż kwota wykupu odpowiadać miała ustalonej stopie wykupu na dzień zawarcia umowy przelewu wierzytelności przez bank kredytowy i bank funduszowy.

Powodowie zdawali sobie sprawę, iż wobec upływu znacznego okresu czasu pomiędzy wyrażeniem zgody na wykup a zawarciem umowy wykupu i wzrostem w tym okresie nominalnej wartości wierzytelności wykup wierzytelności nastąpi faktycznie za 84 % wartości nominalnej. Aktualna, znacznie wyższa niż wskazana w certyfikacie wystawionym przez pozwanego w dniu 30 września 1992 r., wysokość wierzytelności (1.817.043.690,00 starych zł), jednoznacznie wskazana została przez samego powoda we wniosku o udzielenie spornego kredytu. Z treści wniosku wynika także jednoznacznie cel, któremu służyć miało zawarcie umowy, tj., że umowa kredytu zabezpieczać miała spłatę różnicy pomiędzy kwotą wykupu kredytu a jego wartością nominalną. Powodom wiadome były zasady, na jakich nastąpić mógł wykup wierzytelności i musieli zdawać sobie sprawę, że żądanie zawarcia umowy tego rodzaju przez pozwanego Bank przed dokonaniem przelewu wierzytelności powodów na rzecz banku funduszowego oznacza, iż nie dojdzie do umorzenia obciążającego ich zobowiązania w całości gdyż wykup nastąpi za kwotę niższą niż 85 % wartości nominalnej wierzytelności. Pomimo tych okoliczności i pomimo, iż nie doszło do żadnych uzgodnień pomiędzy stronami, bankiem funduszowym i Funduszem odnośnie ustalenia aktualnej równowartości 85% wartości nominalnej wierzytelności na dzień podpisania umowy przejęcia wierzytelności powodowie przystąpili do spornej umowy.

Z pisma pozwanego z dnia 12 maja 1995 r. oraz pisma (...) Banku S.A. w L. z dnia 23 czerwca 1993 r jednoznacznie wynika przy tym, że powodowie – nie chcąc przedłużać procedury wykupu wierzytelności i zdając sobie sprawę, że uaktualnienie kwoty wykupu wierzytelności tak, aby odpowiadała ona 85 % nominalnej wartości wierzytelności, w dacie, w jakiej faktycznie doszło do zawarcia przez bank funduszowy i pozwanego Bank umowy przelewu wierzytelności – wymaga dodatkowych porozumień i zezwolenia władz Funduszu, przystali na wykup jej za ustaloną uprzednio kwotę, odpowiadającą w tej dacie już tylko 84% wartości nominalnej wierzytelności.

Oceniając powyższe fakt Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Biorąc pod rozwagę ustalone zasady, na jakich nastąpić miał wykup wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt zawartej przez strony w dniu 12 listopada 1991 r. ze środków Funduszu (stosownie do §3 ust. 1 pkt 4 Rozporządzenia

Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1992 r., w sprawie zasad funkcjonowania oraz źródeł zasilania Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużenia Rolnictwa, Dz. U. z 1992 r., nr 49, poz. 222 z późn. zm. – w celu pomocy w spłacie zadłużenia poprzez udzielenie dalszego kredytu na preferencyjnych warunkach) nie budzi wątpliwości, że skoro w dacie zawarcia umowy z Bankiem (...) ustalona kwota, za jaką nastąpić miał wykup wierzytelności, była już niższa niż 85 % jej nominalnej wartości oznaczało to, że bez dodatkowych uzgodnień nie dojdzie do wykupu wierzytelności w całości i zwolnienia powodów w całości z długu wobec pozwanego Banku. Pozwany uprawniony był zatem do żądania ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia spłaty pozostałej części należności, w konsekwencji także do uzależnienia dokonania przelewu uprawnień z umowy o kredyt od jego ustanowienia. Powodowie mieli pełną świadomość powołanych okoliczności, a zdając sobie sprawę, iż uaktualnienie kwoty wykupu wierzytelności wymaga dodatkowych uzgodnień i zgody władz Funduszu i wszczęcia w tym celu długotrwałej procedury przystali na dokonanie wykupu wierzytelności na powołanych, mniej korzystnych warunkach.

Ponieważ powodowie, na których stosownie do art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. spoczywał w tym zakresie ciężar dowodu, nie wykazali aby do zawarcia umowy przelewu z opóźnieniem dojść miało z przyczyn leżących po stronie pozwanego Banku, a w szczególności aby opóźnienie to było wynikiem bezprawnego lub sprzecznego z zasadami współzycia społecznego zachowania pozwanego w ramach przyjętej procedury wykupu wierzytelności, nie sposób uznać, aby sporna umowa, zawarta w celu zabezpieczenia uzasadnionych roszczeń Banku, mogła zostać uznana za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego.

Jakkolwiek kwestie te stanowiły przedmiot rozstrzygnięcia w zakończonej prawomocnym wyrokiem z dnia 12 października 1999 r, w sprawie IC 189/99, toczącej się przed Sądem Okręgowym w Krakowie, Sąd Okręgowy dla porządku wskazał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje żadnych podstaw do przyjęcia aby do złożenia oświadczeń woli przez powodów w przedmiocie przystąpienia do spornej umowy dojść miało pod wpływem błędu lub groźby bezprawnej pozwanego (art. 84-86 k.c.). Na tle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie budzi także wątpliwości, iż powodowie w dacie zawarcia spornej umowy zdawali sobie sprawę z jej celu i posiadali wiedzę odnośnie całokształtu okoliczności, w jakich jest ona zawierana. Oznacza to, że uznać należy, iż roczny termin do uchylenia się przez powodów od skutków złożonego oświadczenia woli z powodu błędu upłynął przed dniem 02 stycznia 1995 r. (art. 88 §2 k.c.).

Odwołując się do przepisu art. 192 pkt 3 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał za nie mający znaczenia dla rozstrzygnięcia fakt zbycia w toku niniejszego postępowania przez powoda podmiotowi trzeciemu, wierzytelności pozwanego Banku wynikającej ze spornej umowy.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu Sąd Okręgowy wskazał przepisy art. 98 §1 i 3 i art. 99 k.p.c. oraz §2 ust. 1-2 i §6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349) oraz §2 ust. 1-3 i §6 pkt 6 i §19-20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1348).

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyli apelacją powodowie, w części oddalającej powództwo o zasądzającej od nich na rzecz strony pozwanej kosztów procesu. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili:

- naruszenie przepisów prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c. przez niewzięcie pod uwagę wystawienia przez pozwaną dwóch certyfikatów z dat 30 września 1992r. i 10 października 1993r uprawniających do restrukturyzacji zadłużenia powodów. wystawionych po wykupie przez Fundusz podstawowego długu powodów wobec pozwanego, które nie potwierdzają istnienia długu powodów w kontekście dalszych zdarzeń związanych z zezwoleniem pozwanego banku na wykreślenie hipoteki oraz wynikających z treści orzeczeń sądowych stwierdzających brak zadłużenia powodów; a nadto naruszenie art. 328§ 2 k.p.c.;

- naruszenie prawa materialnego, a to art.58 § 2 k.c. przez uznanie, że umowa stron z 23 marca 1993r. nie była sprzeczna z zasadami współzycia społecznego, pomimo, że została zawarta z naruszeniem zasady równości stron, gdyż

warunkowała zachowaniem pozwanego zawarcie cesji wierzytelności pozwanego z umowy pierwotnej na rzecz (...) Banku (...) SA w L. i to w sytuacji w której pozwany stwierdza w umowie ostatniej z cesji, że powodowie nie mają wobec zbywcy innej wierzytelności, co w realiach sprawy dowodzi nieistnienia wierzytelności powodów z opisanej umowy z której powodowie nie skorzystali (nie otrzymali powyższej sumy).

Domagali się zmiany zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa.

Rozpoznając sprawę po raz pierwszy Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z dnia 13 marca 2013 r, I ACa 133/13, zmienił punkty I i II zaskarżonego wyroku w ten sposób, że ustalił nieważność umowy objętej żądaniem pozwu i nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 21 395 zł, tytułem opłaty sądowej od pozwu, od ponoszenia której powodowie byli zwolnieni. Sąd orzekł też o kosztach postępowania apelacyjnego.

Orzeczenie powyższe zostało uchylone w uwzględnieniu kasacji pozwanego, wyrokiem Sadu Najwyższego z dnia 10 października 2014 r, sygn. akt III CSK 279/13. Sprawę przekazano Sadowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

W ocenie Sadu Najwyższego Sąd Apelacyjny przedwcześnie ustalił nieważność umowy kredytowej z dnia 23 marca 1993 r na podstawie art. 58 § 2 k.c. Przedstawiona ocena jest zbyt ogólna, nie została w sposób logiczny i przekonujący powiązana z odpowiednimi elementami stanu faktycznego. Brakuje także wyjaśnienia znaczenia zastosowanej procedury restrukturyzacyjnej, tj. jej jurydycznej funkcji i konsekwencji poszczególnych zdarzeń pojawiających się w jej ramach. Co więcej, Sąd Apelacyjny dokonał swoich ocen w oparciu o wadliwe założenie o braku przysporzenia na rzecz powodów w kwestionowanej umowie kredytowej.

Rozpoznając sprawę po raz kolejny **Sąd** Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne Sadu I instancji i **ustalił dodatkowo** co następuje.

Procedura wykupu wierzytelności od banków, gdzie zadłużeni byli rolnicy – beneficjenci Funduszu – została ustalona umową z dnia 28 lipca 1992 r zawartą pomiędzy Skarbem Państwa – Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, będącym dysponentem Funduszu, a Bankiem (...). W umowie postanowiono, m.in., że strony będą współdziałać w zakresie rozdysponowania środków funduszu na cele restrukturyzacji i oddłużenia rolnictwa. Wykupem i restrukturyzacja miały być objęte wierzytelności banków, między innymi z tytułu kredytów udzielonych do dnia 14 listopada 1991 r i przeterminowanych do dnia podpisania umowy o cesję wierzytelności. Wykupienie wierzytelności winno być poprzedzone wystawieniem certyfikatu przez bank zbywający wierzytelność, tj. określeniem wartości kredytu wraz z odsetkami na dzień podpisania umowy o przejęciu zadłużenia, nie później jednak niż do 30 września 1992 r . Termin ten został zmieniony aneksem z dnia 9 listopada 1992 r i określony na dzień 30 listopada 1992 r . Strony postanowiły ponadto, że decyzje o wykupieniu wierzytelności podejmuje Bank (...) – z tym, że powyżej kwoty 1 mld zł, po uzyskaniu pozytywnej opinii Funduszu. Aneksem nr (...) z dnia 1 października 1992 r strony dodatkowo postanowiły, że decyzję o wysokości stopy wykupienia jednostkowej wierzytelności, w granicach od 20% do 100% nominalnej jej wartości podejmuje Bank (...), w ramach ustalonego limitu środków Funduszu. W przypadku gdy wierzytelność jest zakwalifikowana do wykupu przez Bank (...) poniżej nominalnej wartości dopuszcza się możliwość spłacenia przez dłużnika bankowi kredytującemu, na wspólnie uzgodnionych warunkach, różnicy pomiędzy proponowaną przez Bank (...) stopą wykupu a wartością nominalną wierzytelności. Pozostała do wykupu część wierzytelności może zostać wykupiona przez Bank według 100% jej nominalnej wartości.

(umowa z dnia 20 lipca 1992 r, wraz z aneksami k. 383-391, okoliczności przyznane przez pozwanego na rozprawie apelacyjnej).

Pozwany wystawił cztery certyfikaty określające wartość wierzytelności na dzień: 30 września 1992 r, 10 października 1992 r, 30 listopada 1992 r i 31 stycznia 1993 r.

(aneksy: k. 117-119, 393-394 – okoliczności przyznane przez pozwanego na rozprawie apelacyjnej).

W dniu 17 grudnia 1992 r Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, działając imieniem Funduszu, wyraził zgodę na wykupienie przez Bank (...) wierzytelności pozwanego względem powoda na kwotę 1 526 316 700 zł, tj. „wykup 84% nominalnej wartości zadłużenia i udzielenia kredytu inwestycyjnego”. Jak wynika z dalszej korespondencji Ministra i Banku (...), w piśmie tym popełniono omyłkę, gdyż odnosząc cenę nabycia do wysokości wierzytelności na dzień 30 września 1992 r, stopa wykupu winna wynosić 85% a nie 84%.

(pismo z dnia 17 grudnia 1992 r k. 382, pismo z dnia 31 maja 1993 r k. 392 – okoliczności przyznane przez pozwanego na rozprawie apelacyjnej).

W dniu 24 marca 1993 r Bank pozwany i Bank (...) zawarły umowę cesji wierzytelności, na mocy której Bank (...) nabył część wierzytelności pozwanego w wysokości 1 526 316 700 zł. Ponieważ umowa ta brała pod uwagę stan wierzytelności pozwanego określony certyfikatem z dnia 10 października 1992 r stopę wykupu określony na 85%.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Ani zarzuty zawarte w apelacji powodów, ani te, które powodowie przedstawili w piśmie procesowym z dnia 13 kwietnia 2015 r nie mogą odnieść skutku.

Prawidłowe ustalenia Sądu Okręgowego zostały uzupełnione, w sposób, który wyjaśnić miał – zgodnie z wytycznymi Sądu Najwyższego – charakter procedury wykupu wierzytelności przez Bank (...) od Banku pozwanego oraz roli pozwanego w tej procedurze.

Jak wynika z uzupełnionych ustaleń faktycznych zasady wykupu wierzytelności kredytowych, w ramach restrukturyzacji i oddłużania rolnictwa ze środków utworzonego w tym celu Funduszu, określone zostały umową cywilnoprawną zawartą pomiędzy Ministrem, jako dysponentem środków Skarbu Państwa wyodrębnionych w utworzonym w tym celu Funduszu, a Bankami (...), w tym, (...) Bankiem SA z siedzibą w L.. Bank pozwany nie był stroną umowy z dnia 28 lipca 1992 r, brak zatem podstaw by przyjąć, że był jej postanowieniami związany. Żadne szczególne obowiązki nie zostały też nałożone na banki, w których zadłużeni byli beneficjenci Funduszu, przez normy prawa powszechnie obowiązującego, a to przez przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1992 r, w sprawie zasad funkcjonowania i źródeł zasilania Funduszu Restrukturyzacji i Oddłużania (...) (Dz.U. 1992 , poz. 222).

Powodowie, w piśmie z dnia 13 kwietnia 2015 r wywodzą, że stopa wykupu wierzytelności została określona przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w piśmie z dnia 17 grudnia 1992 r, które stanowiło wiążącą strony decyzję administracyjną, a które określiło stopę wykupu wierzytelności pozwanego z umowy kredytowej powodów, na 85%, mimo błędnego jej wskazania na 84%. Pogląd ten nie jest właściwy. Rzeczywiście jest poza sporem, że stopa wykupu, wskazana w piśmie z dnia 17 grudnia 1992 r (k. 382) została określona błędnie. Biorąc pod uwagę certyfikat na którym opierał się Minister, określający stan wierzytelności i cenę wykupu na dzień 30 września 1992 r, należało ustalić wymiar stopy wykupu na 85%. Omyłkę tę Minister przyznał w piśmie do Banku (...) z dnia 31 maja 1993 r (k. 392). Należy jednak wziąć pod uwagę, że wbrew temu co twierdzą powodowie, pismo Ministra z dnia 17 grudnia 1992 r nie stanowiło decyzji administracyjnej. Jak wynika treści ust. 5 umowy, również w brzmieniu zmienianym aneksami, decyzję o wysokości stopy wykupienia jednostkowej wierzytelności podejmował Bank (...), na podstawie własnej oceny wierzytelności i przekazanego mu limitu środków. Natomiast, zgodnie z ust. 6 umowy, sama decyzja o wykupieniu wierzytelności o wartości powyżej 1 mld starych złotych, mogła nastąpić po uzyskaniu pozytywnej opinii Funduszu. Już tylko w świetle tych uregulowań umownych, przy braku uregulowań normami prawa powszechnie obowiązującego, przyjąć należy, że pismo Ministra z dnia 17 grudnia 1992 r nie było decyzją administracyjną określającą stopę wykupu wierzytelności na 85%. Powodowie zresztą nie wskazują na jakiej zasadzie decyzja taka miałaby być wiążąca dla pozwanego, który wszak nie był jej adresatem, nie był też uczestnikiem postępowania, w którym doszło do jej wydania. W ocenie Sądu Apelacyjnego postanowienia umowy zawartej przez dysponenta Funduszu z Bankiem (...) nie budzą wątpliwości. Jeśli wykupywana od banku kredytującego wierzytelność przewyższała 1 mld starych złotych, Bank (...) mógł podjąć decyzję o jej wykupie, wyłącznie za zgoda dysponenta Funduszu – brak takiej zgody wykluczał zawarcie ważnej umowy cesji z bankiem kredytującym. Określenie stopy wykupu należało natomiast do Banku (...); zmiana

decyzji co do wysokości stopy wykupu tylko wtedy wymagałaby zgody Ministra, gdyby podwyższona przez Bank stopa prowadziła do przekroczenia wartości wykupywanej wierzytelności do sumy powyżej 1 mld starych złotych. Jeśli Minister wyraził zgodę na wykup 85% wierzytelności, Bank (...) mógł – bez jego zgody – obniżyć stopę wykupu do 84%. Taka interpretacja jawi się jako właściwa w świetle treści samej umowy, ale też w świetle treści pisma Ministra z dnia 31 maja 1993 r (k. 392), który powołując się na punkt 5 umowy pomiędzy Ministrem a Bankiem (...), wskazuje Bank (...), jako ten podmiot, który określa stopę wykupu wierzytelności.

Jak już wcześniej wskazano pozycja banków kredytujących w procedurze wykupu wierzytelności nie została określona przepisami powszechnie obowiązującymi. Banki takie, w tym pozwany, nie były też uczestnikami postępowań, w których dochodziło do podjęcia decyzji w sprawie wysokości stopy wykupu wierzytelności. Banki uczestniczyły natomiast w procedurze wykupu, przygotowując certyfikaty i zawierając umowy cesji z Bankiem (...). Brak jest w niniejszej sprawie podstaw do stwierdzenia dlaczego umowa cesji wierzytelności pomiędzy oboma Bankami nie została zawarta bezpośrednio po złożeniu wniosku restrukturyzacyjnego przez powodów, w dniu 11 sierpnia 1992 roku i po określeniu przez Bank (...) warunków wykupu, wedle certyfikatu z dnia 30 września 1992 r, tj. na 85%. W oparciu o zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, wskazuje jedynie, że w tym okresie brak było jeszcze opinii Ministra warunkującej zawarcie umowy cesji. Nie jest również wiadomo dlaczego umowa cesji, zawarta ostatecznie w dniu 24 marca 1993 r, określiła stopę wykupu według danych z certyfikatu z dnia 10 października 1992 r a nie tego, który wydano dniu 30 listopada 1992 r, co byłoby zgodne z zapisami umowy z dnia 28 lipca 1992 r, a – jak twierdzą powodowie – byłoby dla nich bardziej korzystne. Brak jest jednak podstaw by odpowiedzialność za tę przewlekłość w załatwieniu sprawy powodów przypisać pozwanemu, w sytuacji, gdy decyzja co do stopy wykupu była autonomiczną decyzją Banku (...), a pozwany nie był stroną umowy z dnia 28 lipca 1992 r, gdzie doszło do określenia procedury wykupu.

Wreszcie należy zauważyć, że wbrew temu co twierdza powodowie, umową cesji z dnia 24 marca 1993 r doszło do wykupu jedynie części wierzytelności pozwanego względem powodów, wynikającej z umowy z dnia 12 listopada 1991 r, Powyższe wynika jednoznacznie z treści § (...) umowy cesji (k. 26) gdzie kwotę główną wierzytelności wykupywanej określono na 1 526 316 700 starych złotych oraz z treści punktu (...) certyfikatu z dnia 10 października 1993 r w związku z §(...) umowy cesji. O trafności takiej wykładni umowy cesji świadczy jednoznacznie sama treść opinii Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 17 grudnia 1992 r, gdzie wyrażono zgodę na „wykup zadłużenia na kwotę 1 526 316 700 zł, tj wykup 84% nominalnej wartości zadłużenia”. Wbrew twierdzeniom powodów takiemu rozumieniu instytucji „stopy wykupu” nie przeczy treść §(...) umowy cesji, gdzie mowa jest o tym, że dłużnik nie ma względem powoda innej wymagalnej w podpisania umowy wierzytelności. W zapisie tym chodzi o wierzytelność inną, niż objęta procedura restrukturyzacji, czyli inną, niż wynikająca z umowy nr (...), z dnia 12 listopada (...) (k. 22). Wynikająca z tej umowy wierzytelność, w części nieobjętej wykupem przez Bank (...), nie uległa umorzeniu i pozostała własnością Banku; wymagała więc nowego określenia warunków jej spłaty, co zostało określone w umowie, która jest przedmiotem niniejszego postępowania. Tak właśnie obie strony procesu rozumiały istotę i konsekwencje wdrożonych procedur oddłużeniowych, o czym świadczy wniosek złożony przez powodów w dniu 23 marca 1993 r (. 23) jak też sama treść zaskarżonej umowy (k. 22).

Nie może budzić wątpliwości, że powodowie byli beneficjentami Funduszu, utworzonego na potrzeby poprawienia sytuacji finansowej rolnictwa. Wskutek uzyskania środków z tego funduszu uzyskali poprawę warunków spłaty kwoty, stanowiącej 85% zadłużenia. To, że powie mogli uzyskać jeszcze lepsze warunki spłaty, to jest objęcie restrukturyzacją całego zadłużenia z umowy nr (...), nie czyni nieważną umowy z dnia 23 marca 1993 r. Nie zostało wykazane, by do obniżenia stopy wykupu wierzytelności pozwanego względem powodów przez Bank (...) doszło wskutek bezprawnych, to jest sprzecznych z prawem, bądź z zasadami współzycia społecznego działa pozwanego Banku.

Także i treść umowy z dnia 23 marca 1993 r nie daje podstaw uznania jej sprzeczności z zasadami współzycia społecznego. W szczególności o nieważności umowy nie mogą świadczyć nowo ustanowione zasady spłaty pozostałej do zwrotu kwoty. Warunki te (oprocentowanie 45% i odsetki karne 70%) są adekwatne do ówczesnie istniejących

warunków ekonomicznych. Są też znacznie lepsze niż warunki przewidziane w pierwotnej umowie z dnia 12 listopada 1991 r (oprocentowanie 52%, odsetki karne 82%).

Pamiętać należy, że dla oceny ważności przedmiotowej umowy w świetle treści przepisu art. 58 § 3 k.c. istotne są okoliczności pozostające z nią w związku czasowym, to jest mające miejsce do dnia zawarcia umowy. Zachowanie strony pozwanej już po 23 marca 1993 r nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia istoty sprawy. Tym samym dla oceny ważności przedmiotowej umowy nie mają znaczenia takie zachowania pozwanego – niewątpliwie sprzeczne z zasadami współżycia społecznego – jak wieloletnie zaniechanie egzekucji przedmiotowych należności, co w świetle wszystkich w/w wątpliwości, mogło prowadzić powodów do wniosku, że przedmiotowa wierzytelność nie istnieje. Wszystko to miał na uwadze Sąd Apelacyjny przy rozstrzyganiu o kosztach postępowania apelacyjnego, stosując względem powodów przepis art. 102 k.p.c.

Przedstawione wyżej argumenty potwierdzają prawidłowość wyroku Sądu I instancji. Dlatego też apelację powodów Sąd Apelacyjny oddalił, jako bezzasadną, biorąc za podstawę przepis art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o przepis art. 102 k.p.c. O nieuiszczonych kosztach pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu orzekł Sąd na zasadzie §2 ust. 1-3 i §6 pkt 6, § 13 ust. 1, i §19-20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 r, poz. 461).